

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereeniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

14-daagsch tijdschrift onder
redactie v/h dagelijksch Bestuur

ADRES DER REDACTIE:
Dr Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f 5.— per jaar
Donateurs: minimum f 10.— p. j.

Een jaar na Japan's capitulatie

Deze zomersche midden-Augustus brengt voor velen persoonlijk en voor de volken van Indië en Nederland een herdenking. Daar was 6 Augustus de dag, waarop het een jaar geleden was sinds de eerste atoombom viel. Daar was 14 Augustus de dag, waarop het een jaar geleden was sinds Japan capituleerde. Daar is 22 Augustus de datum, waarop in 1945 de Japanners goed vinden, het einde van den oorlog bekend te maken.

Zoo is het voor vele landgenooten thans een jaar geleden, sinds zij hoorden, dat de oorlog ten einde was.

Nog verneemt men met ontroering, welken diepen indruk dit bericht maakte, dat letterlijk duizenden levens reddde. Want als men in deze dagen in sommige kringen huijverend spreekt van die atoombom op Hiroshima, die aan zoo vele duizenden Japanners, en Japansche vrouwen, en Japansche kinderen het leven kostte, vergeet men al te zeer, dat diezelfde atoombom zonder twijfel van ongetelde duizenden het leven heeft gered.

Die atoombom reddde het leven van een zeer groot aantal soldaten, officieren, matrozen, vliegeniers, die anders nog vele maanden hadden moeten doorvechten. En die atoombom viel juist op tijd om in de gevangenkampen van Java, Sumatra, Malakka, Siam en Japan zelf de krijgsgevangenen en de geïnterneerden, die de Japanners welbewust steeds dichter bij den hongerdood brachten, het leven te doen behouden.

Zoo kwam, vaak reeds vermoed, soms al met levensgevaar door de diepverborgen kampradio vernomen, maar tenslotte altijd door den kampcommandant tenslotte bevestigd, dat bevrijdende bericht. Het kwam in gevangenkampen in Japansche havenkwartieren, in de loodmijnen van Japan, de moordende wildernis van Siam, in de Changi-gevangenis in Singapore, in de mannenkampen van Bandoeng en Tjimahi, in het Tijdeng en het Halmahera-vrouwenkamp. Dit verlossende, heerlijke bericht, waar men drie-en-een-half jaar naar verlangd had met die door honger noch vernederings te breken hoop. Dit bericht van Japan's onvoorwaardelijke overgave. Dit bericht der overwinning....

Dat is nu juist een jaar geleden. Thans weten wij, dat van een overwinning wat Nederland en Indië betreft geen sprake was. Thans heeft een jaar van mislukking, teleurstelling en bittere ervaringen ons

Een Ambonneesch soldaat, die weer dienst nam in het Indische leger. Hoewel te Malino de trouw der Ambonneesen niet in het bijzonder gereleveerd werd blijft zij een steunpilaar ook van het nieuwe Indië.

de harde waarheid geleerd, dat Japan, wat Nederland en Indië betreft, den oorlog nog lang niet heeft verloren....

Er zullen weinig landen zijn, waar het sinds wat men elders „VJ-Day“ noemt, zoo veel hartbrekend leed geleden is als in het land, dat wij eens ons goede Indië noemden.

Daarom behoort voor ons die dag van Japan's overgave een dag van herdenking te zijn. Meer dan dertigduizend Nederlanders, een ongeteld getal Indonesiërs verloor het leven en vandaag den dag verblijven nog tienduizenden als gevangenen in de kampen der extremisten.

Een jaargang voorbij. Het was een jaar vol grievende ontgoocheling, vol misslagen en fouten, vol goede bedoelingen en

U kunt nog

tot de eersten behoren

die straks zullen slagen als:

1. SALES-PROMOTOR
2. BEDRIJFSPSYCHOLOOG of
3. BEDRIJFSADMINISTRATOR

door het volgen van de gedegen en praktische nieuwe opleidingen onzer Sectie Onderwijs.

Een oproep in 213 couranten heeft aangetoond, dat voor deze belangrijke functies vrijwel geen bekwaame krachten beschikbaar zijn (slechts 3 meldden zich), terwijl het bedrijfsleven om hen zit te springen.

Brochures U.O.W 1, 2 en 3 geven interessante bijzonderheden over de bovengenoemde beroepen en over de daarvoor opleidende nieuwe leergangen. Deze belangwekkende brochures worden U op verzoek gaarne gratis toegezonden door de Sectie Onderwijs der

NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR ORGANISATIE

ACHTER ST. PIETER 23-25 - UTRECHT - TELEFOON 12328 EN 16484

Voor telefonische inschrijvingen, toestel 81

Brochure U.O.W 7 geeft uitvoerige bijzonderheden over het Psychotechnicum.

DE INSCHRIJVING VOOR DE 11
SEPTEMBER AANVANGENDE STUDIE
GROEPEN IS IN VOLLEN GANG

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG,
„De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

Uw Makelaar
verschafte U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

Van Schalkwijk & Co.

Commissionnaires in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96
Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826
Telegramadres: SCHALKEF

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandse Spécialité's

Bankierskantoor M. de Jong & Zn.

Directeuren:
Dr. JOS. JANSSENS, Drs. H. C. DE LINT

MOLENSTRAAAT 15a,
DEN HAAG

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

Operastudio

VAKOPLEIDING VOOR JONGE KUNSTENAARS
in vocaal-dramatische kunst, operette- en opera-koor
Instuderen ensembles en fragmenten, dramaturgie en analyse inbegrepen. Opvoeringen door de jonge kunstenaars worden voorbereid.

Inlichtingen: Schepenstraat 89A, Tel. 45499, Rotterdam

De conferentie van Malino. Van links naar rechts de heeren: van Boetselaer, Dr. Koets, Dr. van Mook, Dr. W. Hoven, de Waal. Op den achtergrond naast mevr. van Mook, Jhr. mr. de Villeneuve.

kwade desillusies. Een jaar van verwarring, mislukking en verdriet.

Het is hier de plaats niet, een vonnis te vellen. Zelfs zullen wij ons hier onthouden van het stellen van de schuldvraag.

Waar echter ieder, die het lot van Indië en de toekomst van Nederland ter harte gaat, met alle kracht naar *moet* streven, dat is het scherp en zuiver onderkennen en begrijpen van de waarheid.

Die waarheid nu is, dat het tot dusverre in Indië gevoerd beleid volkomen heeft gefaald. Dit is geen oordeel, nog minder een vonnis. Dit is de erkenning der realiteit. Het beleid, thans in Indië precies een jaar lang gevoerd, heeft gefaald.

Het doet, zoo men zich deze waarheid voor oogen stelt, niet ter zake, welke de oorzaken van die mislukking zijn geweest. Onderzoekt men die, zoo begeeft men zich op het politiek terrein, dat zeker niet tot het werkgebied behoort onzer vereniging. Men heeft zich in dezen kring derhalve te bepalen tot het constateeren van dit onomstootelijk feit:

op dit oogenblik heerschen in vrijwel geheel Sumatra en in verreweg het grootste deel van Java groepen Indonesiërs, die zich van de Nederlanders hebben afgewend; op dit oogenblik verbreiden die heerschende groepen het leerstuk der volstrekte onafhankelijkheid; op dit oogenblik staan niet alleen terroristen en extremisten, maar ook de nationalisten op wier samenwerking men rekende, vijandig tegenover Nederland en de Nederlanders.

Zoo is de toestand.

Alweder verdiepen wij ons niet in schuldvragen, nog minder in verwijten. Doch de harde waarheid blijft, dat tusschen Nederland en rond vijftig miljoen Indonesiërs van Java en Sumatra een hooge muur staat, opgeworpen door die agressieve groepen die, ongeacht of zij zich nu om Sjahrir, om Soekarno of om Tan Malakka scharen, zich tot dusverre hand-

haven als de machthebbers. Zij verhinderen tot dusverre elk vergelijk, zij beletten, dat men doordringt tot de breede massa der bevolking, zij staan als een muur tusschen ons en de volken van Java en Sumatra.

Zoo is de toestand.

Als nu verder gewezen wordt op zekere lichtpunten, op een nieuw beleid, op mogelijkheden, welke nog een kans op uitkomst bieden, moet men nochtans vasthouden aan deze realiteit.

Realiteit is de onverzoenlijkheid, waarmede de Indonesische machthebbers op Java zich verzetten tegen ieder vergelijk. Realiteit zijn de roof, de moorden, de plunderingen, die daar begaan zijn en nog begaan worden. Realiteit is de terreur, waaronder overal de bevolking leeft, waar zij voor ons onbereikbaar is.

Nu de lichtpunten.

Het allervoornaamste: dat overal op Java, waar Nederlanders rust en orde herstelden, dat is in en rondom Batavia, Bandoeng, Semarang en Soerabaja, de Indonesische bevolking zelve zich *bevrijd* gevoelt, verlost van dwang en van terreur, en dat zij daar volgaarne de vertrouwde samenwerking met de Nederlanders weer aanvaardt. Dat blijft, ondanks alles, het lichtgevende, moed schenkende, cardinale feit. Het onweerspreekbare *feit*: overal op Java, waar de Nederlandsche troepen zorgen voor ordelijke verhoudingen en waar zij waken, dat die niet langer door extremistische terreur worden verstoord, gaat de bevolking weder rustig aan het werk. Daar bejegt zij den Nederlander met de oude vriendelijkheid; daar is zij dankbaar voor zijn aanwezigheid.

Het andere lichtpunt: op alle eilanden der Buitengewesten neemt men hetzelfde waar. Ook daar is de samenwerking hersteld.

Langzaam herstelt zich de bedrijvigheid te Tandjong Priok.

Dit zijn de twee feiten, waarop ons beleid behoort te steunen. Er is nu in dit beleid een zekere ontwikkeling gekomen, waarvan de conferentie van Malino en het wetsontwerp inzake de Commissie-Generaal de hoogtepunten vormen.

Malino bracht het overleg met vertegenwoordigers van zes-entwintig streken der Buitengewesten. Als er redenen bestaan, de resultaten dier conferentie van Malino niet met onverdeelde instemming te begroeten, ligt de oorzaak daarvan niet bij de Indonesische deelnemers aan die conferentie. Het voorbehoud, dat daar omtrent de toekomstige verhouding werd gemaakt, is niet primair van Indonesischen oorsprong. Maar het feit blijft, dat zelfs *die* invloeden er niet in geslaagd zijn de vertegenwoordigers van alle Buitengewesten tot iets anders te brengen dan tot de verzekering, dat zij de samenwerking met Nederland wenschen te bestendigen.

Als nu straks dit eerste overleg wordt voortgezet door de conferentie van Den Pasar, kan men slechts hopen, dat *die* gezindheid der Indonesiërs van de Buitengewesten den grondslag vormt voor wat men verder overeenkomt.

De indiening van het wetsontwerp tot instelling der Commissie-Generaal is allereerst te begroeten als de officieele erkenning van het feit, dat men inzake Indië nieuwe wegen moet inslaan. Het erkent de mislukking.

Nu zullen drie Nederlanders als Commissie-Generaal naar Indië vertrekken en daar zullen zij het Opperbestuur vertegenwoordigen. Met een vrij nauwkeurig omschreven taak. De Commissie-Generaal zal alles verrichten, wat noodig is voor de staatkundige ontwikkeling van het nieuwe Indië, dat zelfstandig zal zijn binnen het rijk.

Eenerzijds laat men daarbij de rechten van de „Indische Regeering” — waaronder thans, nu de Raad van Indië niet langer bestaat, slechts de luitenant-Gouverneur-Generaal is te verstaan — voor de binnenlandsche aangelegenheden overkorten. Anderzijds blijven de bevoegdheden van den minister van Overzeesche Gebiedsdeelen en natuurlijk die der Staten-Generaal onveranderd bestaan. Maar men erkende de behoefte aan een soort Opperbestuur ter plaatse: het vinden van nieuwe verhoudingen, niet alleen in Indië zelf, maar ook tusschen Indië en Nederland, is een zaak, welke inderdaad niet aan de Indische instantie alleen kan worden overgelaten.

Staatsrechtelijk is deze figuur dus duidelijk:

een aantal Nederlandsche bevoegdheden worden gedelegeerd

aan een drietal Commissarissen-Generaal, die tot taak hebben om ter plaatse alles te behandelen, wat betrekking heeft op den toekomstigen status van het Koninkrijk.

Een Koninkrijk, waarvan Indonesië een zoo zelfstandig deel zal zijn, dat het te zijner tijd zelf lid kan zijn van de Verenigde Naties.

Wat nu deze staatsrechtelijke figuur weder minder duidelijk maakt is het feit, dat men besloot naast het uit te zenden drietal een vierde te stellen, te weten den luitenant-G.G. Zelfs al zou men voor de verleiding bezwijken eener historische parallel en zeggen, dat honderddertig jaar geleden van de *toen* uitgezonden Commissie-Generaal toch ook baron van der Cappellen deel uitmaakte, dan nog blijft deze vermenging van figuren onverklaarbaar. Want Van der Cappellen trad pas werkelijk als G.G. op, toen het werk der Commissie voltooid was. Dr. van Mook echter brengt men

in de moeilijke positie, dat hij in de vergaderkamer met de Commissie-Generaal zit als vertegenwoordiger van het Opperbestuur en iedere keer, als hij naar buiten komt, een gedaanteverwisseling ondergaat, daar hij dan weer Indische Regeering is.

Onze bezorgdheid raakt niet zoozeer de vraag, of dr. Van Mook zich bij deze opeenvolging van gedaanteverwisselingen wel behaaglijk zal gevoelen, al moet het tropische klimaat de dagelijksche verwisseling van een Nederlandsch met een Indisch uniform wel zeer afmattend maken. Bezorgd echter stemt de vraag, of deze vermenging van bevoegdheden niet storend zal werken. Juist in de thans heersche verarring ware het zoo noodig, met heldere en scherpe figuren te werken: *hier* de minister en het parlement, *ginds* de Commissie-Generaal en de luitenant-G.G.

Men kan slechts hopen, dat de tijd, die ons na een jaar van ellende althans deze verbetering bracht van een formeele erkenning der mislukking en van een poging, die te herstellen, ook deze fout zal herstellen.

Voor de troepen

Er bestaat sterke behoefte aan voorlichting omtrent Indië van de Nederlandsche militairen, die dit jaar derwaarts zullen vertrekken.

Men verzoekt ons van militaire zijde een beroep op de leden te doen, teneinde foto's, platen en geïllustreerde boeken over Indië af te staan.

Zij, die hieraan willen medewerken, worden verzocht een en ander te doen bezorgen bij de afd. 's-Gravenhage van „Oost en West”, Laan van Meerdervoort 1, liefst tusschen 10 en 12 uur 's morgens.

Leven en werken in Semarang

(Door een medewerker)

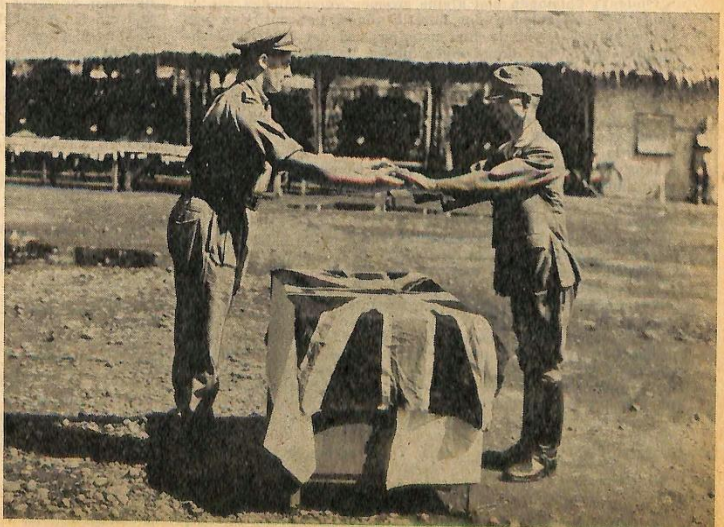
De vele evacuées uit Midden Java zal het waarschijnlijk wel interesseeren te weten hoe de toestand nu op het oogenblik te Semarang is, waar zij allicht vele vrienden hebben achtergelaten. Van de Oud-Semarangers zijn er echter niet veel over, elke week zien wij er naar Batavia vertrekken om vandaar de reis per schip of vliegtuig voort te zetten en de meesten, vrijwel allen, zullen niet meer naar Java terugkeeren. Met pijn in het hart laten zij Java achter zich, waar zij 25 of meer jaren van hun leven hard hebben gewerkt en waar zij vroeger ook dachten hun levensavond door te brengen. De angst echter om, al is de rust ook straks teruggekeerd, toch nog ergens in de bergen, neergestreken in een aardig landhuisje, te worden afgeslacht, doet velen besluiten hun laatste levensjaren maar liever in Holland door te brengen.

Wij hebben hier in Semarang momenteel een 7000 man Hollandsche troepen, die zoowel in kazernes als vroegere kantoorgebouwen zijn ondergebracht. Zij bewaken onze goede stad aan alle zijden, zoodat van infiltreren geen sprake meer is, kampongs worden gecontroleerd en overall gepatrouilleerd. Bijna dagelijks donderen de kanonnen, die in de heuvels van Nieuw Tjandi staan opgesteld, wanneer de een of andere patrouille ergens in de knel is geraakt, dit gebeurt overdag, dit gebeurt ook meermalen 's nachts. Helaas hebben wij het rayon van Semarang nog niet kunnen uitbreiden, zoodat de extremisten, men spreekt van ca. 25.000 man, Semarang nog steeds ingesloten houden. Dit heeft als gevolg, dat wij hier al maanden practisch zonder groenten en fruit zitten, terwijl ook de waterbronnen al sedert October 1945 in extremistische handen zijn. Er is een waterdistributiedienst, die het water haalt uit enkele in de stad aanwezige bronnen en het aan de huizen verdeelt, circa 25 L. per persoon. Ook de electricische Centrale is niet in onze handen, zoodat gewerkt wordt met een paar kleine hulpcentrales. Verschillende stadsdeelen zitten al vele maanden zonder licht, in het Heuvelterrein heeft men licht van 6 tot 12 n.m. Voor de bewoners van de wijken, die geen electricisch licht hebben, wordt thans op beperkte schaal petroleum verstrekt, ongeveer 1 L. per week. De gasfabriek welke nog geheel in tact is kan helaas door gebrek aan kolen niet werken. De telefooncentrale waar hard aan is gewerkt, heeft zoowel in de beneden- als in de bovenstad alweer eenige honderden aansluitingen. Men kan niet anders zeggen dan dat aan alle kanten hard gewerkt wordt, wegen en bruggen worden hersteld, waaraan circa 5000 arbeiders dagelijks werken. Deze menschen, alle Indonesiërs, krijgen een extra warme maaltijd.

Op Bodjong zien wij verschillende winkels heropenen zoals Hotvhand Kemchand, Toko Oen, Toko Bo Hien en vele kleinere, zoo ook op Doewet. De Soos wordt nu geëxploiteerd door eenige Chineezen en heet Casino, het is daar elke avond vol met militairen, terwijl er eenige dagen per week wordt gedanst. In de vroegere zakenwijk, Heerenstraat en omgeving heerscht echter nog een doodsche stilte, de banken zijn heropend, alsook Toko Van Dorp, maar verder is hier niets te beleven. Het nieuwe gebouw van de Borsumij wordt geoccupeerd door de militairen. Er zijn alweer 3 bioscopen in bedrijf, n.l. Orion op de Aloon-Aloon alsmede Lux en Rex op Doewet, de eerste is speciaal voor de militairen. De Royal Bioscoop op Bodjong wordt voor diverse voorstellingen gebruikt. Het vervoer, dat nog steeds een groot probleem is wordt door de bioscopen met bussen geregeld, die op bepaalde punten op vastgestelde tijden vertrekken en de bezoekers na afloop wederom thuis brengen. Op Kunstgebied worden wij deze week verrast met een bezoek van eenige tooneelspelers uit het Vaderland, w.o. Ank v. d. Moer, Mimi Boesnach, Cruys

Voorberg en anderen. Welfare doet voor ons haar uiterste best, zoodat wij reeds enige uitstekende muziek en dansuitvoeringen mochten genieten. Ook op sportgebied tracht men weer iets te bereiken. Binnenkort wordt een groote militaire sportdag in het Stadion georganiseerd met o.a. kogelstooten, discuswerpen, speerwerpen, hoogspringen, enz. Er werden alweer eenige Europeesche en Chineesche sportclubs opgericht, terwijl ook de padvinders zich weer aaneen sluiten. Met het nieuwe schooljaar, dat 1 Juli aanving, werd de nieuwe H.B.S. aan de Oei Tiong Hamweg wederom met ca. 600 leerlingen in gebruik genomen met een zoo goed als volledig leerprogramma. Dit zijn voor 90% Chineesche jongens en meisjes met een enkele Indonesiër. Ook de Mulo werd heropend alsmede meerdere Lagere scholen. Vooral de oudere jeugd is zeer leergierig en wil zoo snel mogelijk de verloren jaren zien in te halen. Het besluit van den Legercommandant om de jongens van 18 tot 21 jaar in de gelegenheid te stellen hun studies voort te zetten of te beëindigen, wordt dan ook buitengewoon gewaardeerd. De distributie van levensmiddelen is nog steeds in handen van de Nigieo, wij mogen hier in vergelijking met wat in Holland wordt verstrekt, niet klagen. Alleen de rijstvoorziening en dit is het voornaamste onderdeel van onze voeding, laat zeer te wenschen over. Over Juni kregen wij slechts 50 gram per dag, over Juli is dit nu gesteld op 100 gram tegen den prijs van 15 cent per K.G., op de zwarte markt betaalt men f 2.50 of in Japansch geld f 40.— De Overheid tracht echter zooveel mogelijk grotere hoeveelheden te verkrijgen, hetgeen tot heden echter niet erg lukt. De betaling van de noodzakelijke aankopen blijft een lastig probleem. Het nieuwe (nica) geld is nog steeds niet lakoe (gewild), de Indonesiërs mogen het van Soekarno op straffe des doods niet in bezit hebben. Betaalt men dus in de officieele toko's met Nica-geld, alles wat men buiten koopt moet practisch met Nippon geld worden betaald. De salarissen worden echter in Nica-geld uitbetaald omdat er geen Japansch geld meer in 's-Lands Kas aanwezig is en het officieel ook niet meer bestaat. Het gevolg is, dat de consument zijn Nica gulden weer moet zien te wisselen tegen Nippon gulden en alhoewel de officieele koers hiervoor drie cent bedraagt, is de omwisselingskoers het dubbele, zoodat het volgens de Gouvernementsregeling uitbetaalde salaris hierdoor bijna gehalveerd wordt. Dit is voor alle huismoeders een groot probleem. Het zijn in hoofdzaak de Chineezen, die van deze koersen profiteeren omdat zij nog dik in de Japansche gulden zitten.

Tenslotte nog een enkel woord over de evacuées uit het binnenland. Er worden hier dagelijks ongeveer 400 evacuées van Solo overgevoerd, zoodat in het tijdsverloop van 17 tot 22 Juni 2280 personen en van 24 tot 30 Juni 2516 personen werden binnengebracht. Wanneer op deze wijze kan worden doorgegaan, hoopt men in 2 maanden alle geïnterneerden vrij te hebben. Deze week haalde Semarang zijn 10.000ste evacuée

Het groote oogenblik: generaal-majoor Nishimura overhandigt zijn 650 jaar oude samoerai-zwaard aan majoor Haining. Daarmede werd, vele maanden na Japan's capitulatie, ook de overgave op Java nog formeel bekrachtigd.....

Vernielde straat in het zwaar getroffen Manado.

binnen *). Dit komen en gaan is voor de betrokken instanties een geweldige inspanning. De transporten worden na aankomst in het Protestantsche Weeshuis en omliggende gebouwen op Bodjong ondergebracht en binnen een paar dagen per schip doorgevoerd naar Batavia of Soerabaia voor zoover zij niet in Semarang thuis hooren. De toestand in de Kampen in het binnenland (in het Malangsche) was over het algemeen drage-lijk, het eten zeer weinig maar volop gelegenheid om bij te koop. Indien men niet over contant geld beschikte was verkoop van een enkel kleedingstuk, waar nijpend gebrek aan is, voldoende om een paar weken het noodige voedsel te kunnen aanschaffen. Toch is iedereen dankbaar uit die hel te zijn verlost, daar men steeds in angst leeft voor wat den dag van morgen zal brengen. Laten wij hopen, dat de vele duizenden, die nog steeds naar hun vrijheid snakken, spoedig weer in ons midden mogen zijn.

Semarang, medio Juli

*) Zoals men weet worden de mannen, en thans zelfs ook de vrouwen, thans door de extremisten vastgehouden. Red.

Verdere pacificatie rondom Bandoeng

(Van een correspondent)

Ondanks botsingen met kleine groepen verzetslieden aan en nabij de randgebieden der bezette zônes, het optreden van sluipschutters tegen de buitenste posities der Nederlandsche strijdkrachten, het doordringen onder bescherming van het nachtelijk duister van snipers tot zelfs binnen de stadsgrenzen van Bandoeng, zijn er in en om de stad onmiskenbare aanwijzingen van de vorderende pacificatie. In de stad ziet men steeds meer Indonesiërs op straat, in aanvankelijk geheel verlaten woonwijken der Zuidelijke stadshelft ziet men teruggekeerde Indonesische families bezig met het bewoonbaar maken van woningen, het opruimen van puin en resten van verbrande huizen, straatverkoopers vatten hun kleine negotie weer op, Indonesische djoelans verschijnen eigener beweging op den pasar. Op de buitenwegen ziet men groepjes Indonesiërs, ook vrouwen en kinderen, kennelijk van grooten afstand terugkeerend in de richting van de stad. Zij zeggen terug te keeren, omdat zij weten, „dat er met hen niets gebeurt“. Velen vluchtten, toen in Januari, Februari en Maart de tegenstelling Noord-Zuid (de beide stadshelften) zich toespitste, anderen verlieten de stad onder pressie.

Naar schatting keerden ongeveer 30.000 Indonesiërs naar de directe omgeving of binnen de stadsgrenzen terug, gedurende de afgelopen maand. De verwachting bestaat, dat, nu eenmaal de terugkeer is begonnen, de stroom steeds groter zal worden. In verband met de rijstsituatie in dit gebied heeft deze terugkeer de scherpste aandacht der civiele overheid. Maatregelen zijn genomen om de in de omgeving der stad te velde staande, oogstbare padi binnen te halen. Zoo zijn honderden werkers

ten Zuid-Oosten van de stad met het padi-snijden begonnen, onder leiding van de Amacab. In de behoefte aan mankracht voor deze padi-snit is ten deele voorzien door inschakeling van eenige honderden Indonesiërs, die dezer dagen te Bandoeng arriveerden. Zij behoorden tot de groote groepen Romusha's, die tijdens de Japansche overheersching buiten Java werden gezonden en thans door de zorgen der Nederlanders terugkeerden.

Een ander bewijs van het welslagen der pacificatie is de installatie van een nieuw desa-bestuur in een der desa's, gelegen binnen de beveiligde zône. De bevolking toonde door opkomst in grooten getale haar levendige belangstelling voor de verkiezing. De commandant van den sector, waarbinnen de desa gelegen is, was als belangstellende aanwezig, verschillende Amacab-functionarissen woonden de verkiezing bij. Een desalotie werd ingesteld, medicijnen, voedingsartikelen en kleeding werden aan de bevolking verstrekt. Een bewijs van hun vriendschappelijke gevoelens brachten de desalotten in den vorm van vruchten en groenten, die zij den militairen en Amacab-functionarissen aanboden. Er werd van deze geschenken in natura zooveel aangedragen, dat een flink deel kon worden bestemd voor het groote hospitaal te Tjimahi.

Een andere toon

De veldprediker Ds Luiks schrijft in de Groninger Kerkbode van 15 Juni over zijn velddiensten op den Zondag na den Hemelvaartsdag, 's morgens een avondmaalsdienst met meer dan 200 avondmaalgangers en 's middags een dienst aan het Grisseefront:

Toen begon de dienst, ergens onder de boomen aan den kant van den weg. We zongen bij het orgel, we baden en deden belijdenis van ons geloof, we lazen uit Gods Woord en ik preekte op dezen eersten Zondag na Hemelvaartsdag over Efeze 2: 6b. „En heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jezus“. Onder de preek knalden op een paar honderd meter afstand de schoten. Maar wij gingen kalm door met het overdenken van dit woord, dat ons geloovigen de overwinning waarborgt niet alleen over de kwade machten van barbarisme en terrorisme, maar ook over onze persoonlijke zonden.

Na het uitspreken van den zegen besloten we met het zingen van het 6de vers van het Wilhelmus. Het was een wat aparte dienst geweest met zeer speciale kerkgangers, zoo toegelopen, enkel in een kort broekje. En de gemeente van Zuidwolde, die haar ds. altijd zag verschijnen in jacquet en plastron, zou wel vreemd opgekeken hebben, wanneer ze hem nu had gezien: in shirt met open kraag en opgerolde mouwen, een Wimbley-pistool aan de riem.

We hadden daarna een algemeen gesprek met de jongens, bijna allen Groningers. „Waar kom jij nu vandaan?“ „O, ik van Appingedam“. „Ik van Ulrum“. „Ik woon bij Oostwold. Kent u ds. Krijger?“ Prachtverhalen vertelden ze, deze blonde knapen met hun diepgegrunde, gespieerde lichamen. „We waren gisteren op patrouille met zijn zessen, afgesneden door de extremisten. Nu, eerst een sigaret en dan de bren er maar weer op. Het kwam wel goed, hoor! Wat zijn het toch eigenlijk prachtjongens, onze soldaten. Ze weten, dat Indië snakt naar verlossing. En ze trappelen van ongeduld om er op los te gaan.

„Laten ze ons maar niet sparen, dominee!“ zei er een, en zijn trouwhartige blauwe oogen stonden rustig en beslist. „We kunnen er wel tegen“.

Wie deze jongens gezien heeft, zoals ik ze dezen middag zag tot in de voorste posten aan den overkant van de kali, die weet, dat Indië niet verloren is. En het geloof en de energie van Jan Pietersz. Coen zijn nog springlevend. Met Gods hulp kan hier nog wat groots verricht worden.

Is het niet uiterst pijnlijk te lezen van jongemannen, die hun leven in de waagschaal stellen, terwijl Nederland dubieert en traineert, zonder tot kloeke beslislust te komen? aldus voegt ds. J. W. de Jager hier in de Classicale Kerkbode aan toe.

Makassaarsche Mededeelingen

(Door een medewerker)

In deze en volgende brieven zal ik trachten U zoo volledig mogelijk te beschrijven, wat Makassar was, zooals het na de capitulatie van Japan werd aangetroffen, wat er sedert gepresteerd is en waarnaar gestreefd wordt.

Van de haven, de z.g. „Chineesche Kamp” en de daaraan in het Noordelijk gedeelte grenzende Chineesche woonwijk is bitter weinig over; de Europeesche woonwijk is er vrij goed afgekomen.

De kademuren, de daaraan gebouwde schitterende modern geoutilleerde goedang-complexen van de Java—China—Japanlijn, de Stoomvaart Mij. Nederland, de Rotterdamsche Lloyd, de Kon. Paketvaart Mij., de Stoomvaart Mij. Oceaan, etc. werden 6 Februari 1942, toen de Jappen op het punt stonden te landen door het Vernielings Korps en dus in opdracht der Indische Regeering opgeblazen en in brand gestoken en dus in het algemeen grondig vernietigd. Hetzelfde was het geval met alle gebouwen, waarin groote hoeveelheden import-goederen en export-producten waren opgeslagen, zoodat, toen de Japanners Makassar bezetten er reeds groote hiaten in de bebouwing waren ontstaan door de verschroeide aarde politiek.

Makassar werd door de Japanners als marine-basis gebruikt, diverse gebouwen werden voorloopig hersteld en oorlogsvoorraden opgeslagen. Dit was spoedig genoeg aan de Geallieerden bekend en toen in 1943 de aanval op Japan werd ingezet was Makassar al spoedig het doelwit van bombardementen en dit was tevens het begin van het einde van de „Chineesche Kamp” c.s. Alles, waarvan vermoed werd, dat het voorraden voor de Japansche oorlogvoering bevatte, werd kapot gooid en toen in September 1945 de eerste ex-burgergeïnterneerden uit hun kamp boven Pare² in Makassar terugkwamen vonden ze hier een desolate boedel. Voedselvoorraden waren gering, vervoersmiddelen ontbraken vrijwel geheel, want de Japs hadden zich interneringskampen in het binnenland ingericht (waar ze op dit moment nog zitten) en hadden met de aanwezig auto's de beste meubelen, frigidaires, etc. meegenomen.

Rijstvoorraden op Makassar waren schaarsch; in het achterland waren groote voorraden opgeslagen, maar deze waren onbereikbaar. De prauwenvloot bleek door de bombardementen op de prauwenhaven ook zwaar te hebben geleden, inter-sulaire scheepvaart was er uiteraard nog niet.

De houding der plaatselijke bevolking was vriendelijk. Men sloeg de handen in elkaar en bracht zoo goed mogelijk de zaak weer in beweging. Geleidelijk kwamen er meer oud-Makassaren op de plaats terug en met de Australische bezettingstroepen kwam tevens een in den oorlogstijd in Brisbane voorbereid burgerlijk bestuur mede, de staf der Nica (Netherlands Indies Civil Administration). Als hoofd van het Gewest trad op de „Conica” (Commanding Officer Nica), die de plaats inneemt van den vroegeren Resident, doch in verband met de omstandigheden veel verder strekkende bevoegdheden heeft, dan de vroegere Resident. Aan het hoofd van het Gouvernement Groote Oost staat een Chief Conica, die eerst zijn zetel had in Morotai, doch sedert Maart j.l. te Makassar resideert. Om deze kern van het Bestuursapparaat hebben zich langzamerhand weder de oude organen gegroepeerd als Landbouw, Boschwezen, Verkeer en Waterstaat, enz.

Door extremistische invloeden vanuit Java hier geïmporteerd veranderde de houding der Inheemsche bevolking steeds ten ongunste, waarbij vooral een groote haat tegen Ambonneezen en Menadoneezen aan het licht trad. Ook de houding tegenover de Europeesche bevolkingsgroep werd uitgesproken onaangenaam en men begon te vreezen voor een uitbarsting. Toen is als

een reddende engel verschenen een der vooraanstaande plaatselijke Indonesiërs, die gedurende den bezettingstijd als burgemeester van Makassar is opgetreden. Deze achtte thans blijkbaar het moment gekomen om zijn draai te nemen. Hij hield een daverende radiorede, waarin hij de bevolking op het hart drooke zich achter het wettig gezag te blijven scharen en is er zoo in geslaagd inderdaad de verwachte onlusten te bezweren. Een vanzelfsprekend gevolg van dit succes was, dat aan dezen man een zeer invloedrijke plaats in den wederopbouw werd toegewezen. Hij werd leider van de rijst-distributie, Chef van de prauwcentrale, die de wederopbouw van de prauwenvloot en coördinatie van de kustvaart beoogt, waarover later meer en als kroon op zijn werk Handelsconsulent. Zoodoende is hij in de nieuwe samenleving een domineeering figuur. Het streven is momenteel om in de bestuursvoering zoo veel mogelijk Indonesische krachten in te schakelen, als zij daarvoor qua opleiding en ontwikkeling in aanmerking komen. De keuze is echter zeer beperkt, waardoor momenteel nog personen moeten worden aangewezen, die men bij ruimere keuze niet zou hebben gekozen.

Nu zal ik trachten U een indruk te geven van de economische opzet.

Alle particuliere im- en exportorganen waren door de bezetting van Indië en de daarop volgende interneering der Europeanen geheel buiten werking gesteld en niet op korten termijn weer zoodanig op te bouwen, dat zij de direct noodzakelijke im- en export zouden kunnen opvangen. Daarom was door de regeering reeds in oorlogstijd de Nederlandsch Indische Im- en Export Organisatie (NIGIEO) ontworpen, die deze taak onmiddellijk zou opvatten en wier doel in de eerste plaats was het leggeroorde Indië zoo spoedig mogelijk van de hoogstnoodzakelijke levensmiddelen, textielgoederen e.d. te voorzien; daarnaast is haar streven zoo spoedig mogelijk de export van Indische producten te hervatten, welke export zoo'n dringende eisch is voor het verkrijgen van de zoo hoog noodge deviezen.

De NIGIEO is dus enerzijds een overkapping van den heelen import met uitschakeling van alle vroegere particuliere importeurs en anderzijds van den heelen export, eveneens met uitschakeling van de vroegere in die branche werkende export-lichamen. Hoewel de plaatsen in de NIGIEO practisch geheel bezet zijn door leiders en employé's der vroegere im- en exportzaken, is deze opzet verre van ideaal, vooral wat betreft de exportopbouw. Bij den import is het in verband met het wereldgebrek aan diverse goederen en vooral aan textielproducten zeker gewenscht, dat deze voorloopig geleid wordt door een centraal regeeringsorgaan dat waarschijnlijk grotere kansen heeft een behoorlijk aandeel der voor export beschikbare goederen uit Amerika en Australië te bemachtigen, de exportzaken ieder voor zich en gezamenlijk zouden kunnen koopen.

Doch hierover een volgende keer.

Vernielde huizen op Ambon.

De Mariniers Veiligheidsdienst

Naast het voor vernietiging vervolmaakte gevechtsmateriaal is het vooral toch ook de list, waarmee de kennis van 's vijands plannen, het weten van 'z'n wapenen en posities wordt verkregen, en die vaak meer tot overwinningen deed bijdragen dan leeuwenmoed van honderden soldaten.

Dit komt vooral in den strijd op Java naar voren, waar moed veelal vervaagt door de verborgenheid der extremisten; waar enthousiasme stuit op de niet te tasten, steeds terugtrekkende vijand, die toch heimelijk, in het donker van den nacht, met hinderlagen en onverwachte overvallen, zijn slagen tracht toe te brengen.

Het is de „Intelligence“ die hier vooral haar werk moet doen, waardoor de acties doel krijgen.

Ergens in Soerabaja staat een huis, de „Vuurvlieg“. Hierin woont de Intelligence of Veiligheidsdienst van de 1e Ned. Mariniers Brigade. De naam „Vuurvlieg“ is ontstaan in Malakka, waar duizenden vuurvliegjes bewegelijke lichtpuntjes waren in den donkeren nacht. Zoals de vuurvliegjes, wordt getracht diep in de donkere verborgenheid van 's vijands gelederen licht te werpen.

Terwijl hier een verlangen is naar rust, een zin om op te bouwen, wroeten Pemoeda's ondergronds voor een verwrongen ideaal, dat met terreur en schoon klinkende beloften wordt verspreid onder de Indonesische bevolking.

De toestand vertoont veel overeenkomst met de bezettingstijd in Nederland, alleen heeft hier de „ondergrondsche“, die over vrijwel onbeperkte voorraden van wapenen en munitie beschikt, en alles mee heeft wat voor een heimelijken strijd als

ideaal wordt beschouwd, (de jungle, krioelerde kampongs, de bergen, een andere taal) een veel groteren omvang dan eens de B.S. in Nederland.

Daar waar veldslagen geen einde kunnen maken aan het misdadig werk der extremisten, treedt de „Intelligence“ op, en tracht den vijand in haar zwakste plekken te treffen, door haar leiders te pakken; haar geheime vergader- en opslagplaatsen op te sporen, kortom de kern te vinden, waar, binnen het bereik, de misdaad en terreur wordt uitgebreed.

De Veiligheidsdienst der Mariniers heeft, in de paar maanden dat men in Soerabaja zit, reeds prachtig werk gedaan. Zoals de spin haar web spint, spon de Veiligheidsdienst haar draden naar het vijandelijke kamp. De eerste Pemoeda werd gepakt, en in het kleine verhoorkamerij van de „Vuurvlieg“ kregen de tolken het noodige los. En als er een Pemoeda in een cel zit, volgen er meer. Met extremisten vang je extremisten. De zorgvuldig gekneede sneeuwbal ging aan het rollen en nam in omvang toe. Er kwamen meer Pemoeda's, er kwamen meer verhoorkamerijes, en er werden meer jongens met Indische ervaringen als tolken aan den Veiligheidsdienst toegevoegd.

Er is een kleine doorgangsgeschiedenis, waarin de gevangenen, al naar gelang van hun belangrijkheid en kennis, korter of langer worden vastgehouden. Hier zit, wat eens Japanners hielp, of wat bij de capitulatie 'z'n kansen schoon zag voor rampok, moord en diefstal. Hier zit wat opgezweept is en ver dwaasd, of soms uit angst voor vreeselijke straffen, onwetend van een „Nieuwe Republiek“ streed voor brood en mooie kleeren, en nu treurt over het kwaad dat niet meer goed te maken is. En... de „Vuurvlieggen“ varen er wel bij, want de gevangenen die bereidwillig al hun kennis luchten en berouw toonen, worden ingeschakeld in het huishoudelijk leven.

Zij dweilen vloeren, wasschen plunje, strijken, halen eten, bedienen en wasschen de vuile messen schoon. Zij doen het vuile werk, vinden het prettig, en krijgen als belooning hetzelfde eten als de Mariniers. Hun behandeling is goed.

Zoo werd een extremistisch sergeant gepakt. Na een hard verhoor waarbij zijn heele vuile wasch naar buiten kwam, volgde groote spijt. Zijn gedrag was verder goed en hij mocht daarom de vloer aandweilen; hij klom op van bordenwascher, van etenhaler tot opzichter en is thans de Mariniers, op wie hij eens een handgranaat wierp die door een toeval niet ontplofte, zoo toegedaan, dat hij hen gesmeekt heeft toch te mogen blijven.

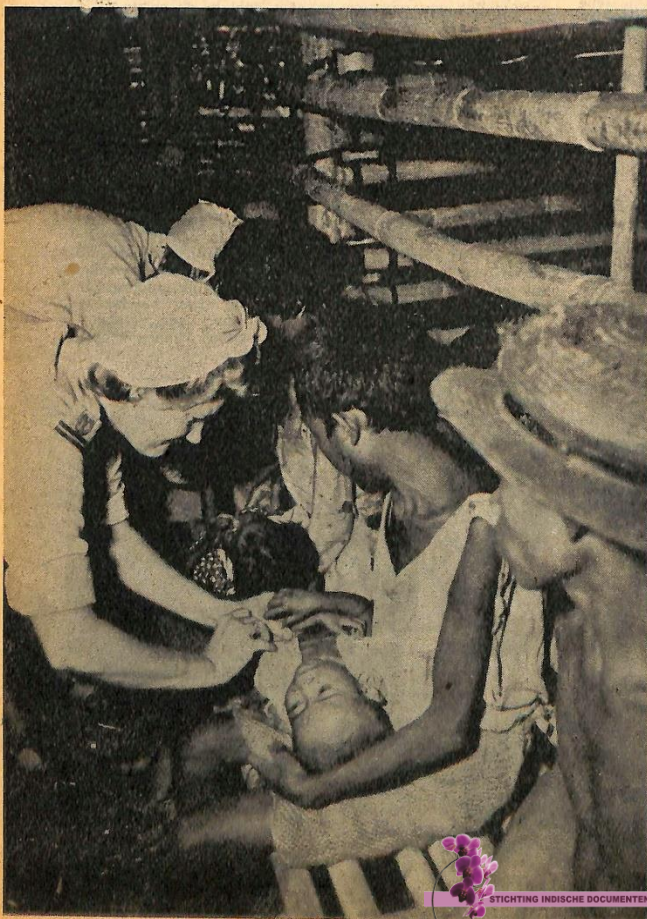
Maar er zitten ook anderen tusschen. Een heeft 19 Europeanen op beestachtige wijze omgebracht. Een ander heeft drie gewonde soldaten in koelen bloede doodgeknuppeld. Zij blijven in hun cellen, krijgen geen sigaretten en komen er slechts uit om verhoord te worden.

Rapporten die binnenkomen, gegevens die verzameld zijn, waardevolle inlichtingen, namen en adressen die tijdens de verhooren los gekregen zijn, alles is keurig en overzichtelijk in een uitgebreid kaartstelsel ondergebracht, kampongsgewijs en alphabetisch. Hiermede worden de overvallen uitgedacht, de arrestaties voorbereid.

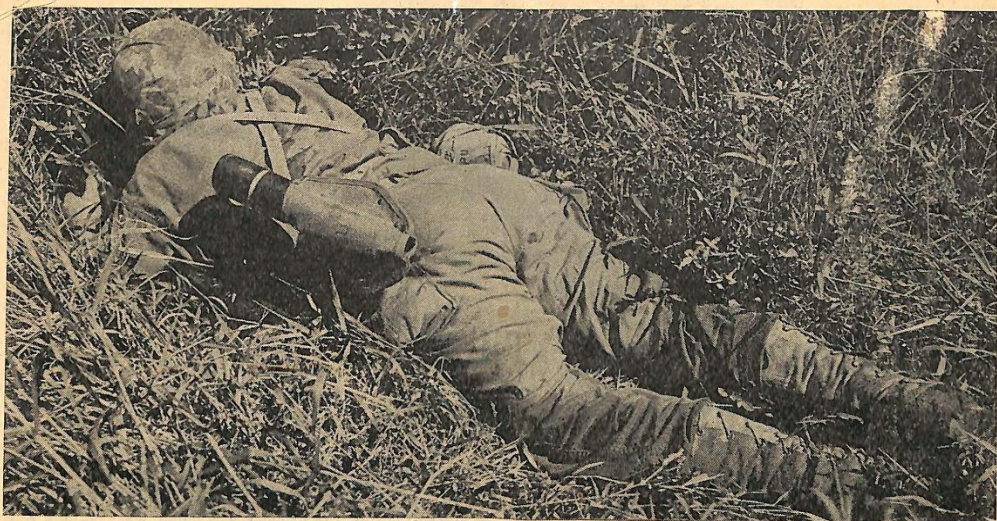
Op snelle overvalwagens rijden de Mariniers van de Veiligheidsdienst, met de helmen zoo dreigend mogelijk op, naar afgelegen kampongs, waar de noodige arrestaties worden verricht, wapenbergplaatsen, soms verborgen in een kerkhof, soms in een of ander verzakt hutje, worden gevonden en naar nieuwe organisaties worden ontdekt.

In deze maanden heeft de Veiligheidsdienst niet alleen bij de Engelschen en eigen onderdeelen een uitstekende naam gekregen, maar ook in de meest afgelegen kampongs rond Soerabaja heeft ze een reputatie.

In een tot voor kort nog onveilig gebied, waar de Engelschen met niet minder dan een Cie. bin-

Waar de Nederlanders terugkeerden, wordt ook het werk van de volksgezondheid hervat. Een arm stakkertje, opgeraapt van de straten van Batavia, wordt in de Amacab-kliniek behandeld.

De mariniers doen het zware werk in de omgeving van Soerabaja.

nentrokken, rijdt nu de Veiligheidsdienst met slechts 5 man, en doet in de eene kampong na de andere de laatste arrestaties. Een geheele streek is zoo gezuiverd.

Overbluft en doodsbang worden de schuldigen, vaak door hun eigen menschen aangewezen, weggevoerd, terwijl hun vrouwen huilend om genade smeeken, en snel nog strootjes en andere lekkernijen aan hun echtgenooten meegeven. Beelden uit Nederlandsche bezettingstijd doemen op van weggevoerde mannen, razzia's, angst.... De oorlog schrijft haar eigen wetten, waarin voor diepbedroefde vrouwenogen en kleine naakte, huilende kindertjes geen plaats is. Het is soms noodzakelijk om glashard te zijn. Immers na een arrestatie kunnen er tientallen volgen en honderden menschenlevens worden zoodoende gespaard. Bovendien is het geen „Oranje-Hotel", geen Amersfoort of Buchenwalde waar ze terecht komen. Een vrouw van een der gevangenen die nog eens opgezocht werd, kon maar niet geloooven dat haar man het prima maakte, en nog in leven was. „Als dat zoo is vertel ik Toewan alles wat ik weet". Ze werd opgehaald met een truck, heeft tien minuten met haar man mogen spreken en heeft belangrijke dingen medegedeeld. Zoo kwam ook de vader van een gepikte Pemoeda zijn zoon opzoeken. Hij droeg de Bronzen Ster, die hij bij de marine verworven had, en gaf zijn zoon er behoorlijk van langs. „Ik begrijp het niet Toewan", zei hij, „ik heb mijn kinderen altijd zoo netjes en goed opgevoed. Zij zijn verleid door slechte vrienden...."

Er werd een hadji gepakt, die het hoofd bleek te zijn van een groote wapensmokkelbende. Met 6 man werd hij op een truck meegenomen en wees in verscheidene kampongs ergens aan de kust ten Zuiden van Soerabaja, stuk voor stuk al zijn wapenbroeders aan.

Rayon na rayon wordt op deze manier gezuiverd, en waar drie weken geleden twee peletons niet veilig waren, kan nu een Marinier heel rustig met zijn meisje door het maanlicht wandelen. Soerabaja zelf is vrijwel volkomen rustig, en dit is voor een groot deel te danken aan het uitstekende werk van de Mariniers-Veiligheidsdienst, die vaak dagen achtereen in touw was, en soms nachten achtereen er op uit moest trekken op plotseling binnen gekomen informaties. Vier manschappen zijn zelfs van vermoeidheid in elkaar gezakt. Maar er wordt niet gegriep en niet gekankerd. Het zijn de resultaten die tellen, de rest is bijzaak. Het eene oogjenblik zitten de „Vuurvliegen" nog hun geweer te poetsen, een brief te schrijven of een boek te lezen en een kwartier later zitten ze op een truck, en rijden in een razend tempo door de straten van Soerabaja. En als ze ver boven de toegestane snelheid voortrazen, groet de anders zoo strenge M.P. bij het zien van „Veiligheidsdienst", dat op alle wagens geschilderd is; er is vaak haast bij en dat weten ze.

Zoo doet de Mariniers Veiligheidsdienst onvermoeid haar werk en draagt in hooge mate bij om de rust te herstellen, door bende na bende op te rollen. En als we de rapporten van de Engelschen eens doorlezen, dan kunnen we trots zijn op dit Nederlandsche onderdeel.

Het leven van de Mariniers in de afgelegen stellingen rond Soerabaja heeft niet die kleur en afwisseling, die de burger het, in z'n warme stoel bij den haard toedenkt.

Het avontuurlijke, afwisselende en meeslepende ervan wordt door den Jan aan het front niet als zoodanig gevoeld.

Er zijn dagen, dat de patrouilles, die de stellingen verlaten om de vijandelijke kampongs, waaruit mortiervuur op de posten komt, of waar groote groepen extremisten en Japanners samenkomen te onderzoeken, op een flinke tegenstand stuiten. Zij worden, als zij voorwaarts gaan door de sawa's, door voortgeschoven „snipers" beschoten en kunnen rekenen op een handgemeen met goed bewapende benden daarachter. Het komt herhaaldelijk tot een treffen, waarbij hard gevochten wordt en de gelederen van den vijand behoorlijk gedund worden. Echter ook Mariniers vallen.

Dergelijke acties geven het leven te velde, weliswaar een negatieve, maar toch noodige afwisseling. Er gebeurt wat op zulke dagen, er kan over iets gesproken worden. Na het hooren van ratelende mitrailleurs en het geluid der kogels, die met een „pioet" over je heen vliegen, na het dekkend liggen in de modderige bedding van een beek voor de dichtbij inslaande mortiergranaten, is het leven in de stelling dragelijker geworden.

Je waardeert het veilig terugkomen in je lekkende, scheefgezakte kamponghut, de lauwe koffie zonder suiker en melk en het niet overheldere water uit de put, die de modder van je bezweette body moet spoelen. Op zulke dagen gaan de uren snel voorbij en voordat je het weet werpt de olielamp z'n spookachtig schijnsel tegen de bespinragde wanden van je villa, die je „Stom Dier" genoemd hebt naar het stofwoord van de sergeant majoor.

Er zijn echter ook dagen, die in een barre eentonigheid en verveling moeten worden doorgebracht. De terroristen houden zich dan tijdelijk gedekt, na de laatste klap die ze hebben. Je zit op wacht achter een mitrailleur in een klein loopgraafje tusschen de zandzakken, je loopt de vaste patrouilles over de verbindingswegen, ligt vier uur in een nacht bij een brug in hinderlaag te wachten op Pemoeda's, die niet op komen dagen, en lummet rond in dat kleine wereldje, dat je stelling vormt. Er gebeurt niets, er is niets „loos" en moeizaam kom je den dag door. Het is niet eenvoudig om in deze afgelegen stellingen comfort en ontspanning te brengen. Nederlandsche boeken zijn er weinig, filmen kunnen aan het front moeilijk vertoond worden en de in Soerabaja optredende

artisten, die wél in de stellingen zouden kunnen optreden, moeten, ook al gaat het hier voor frontsoldaten, met harde gulden betaald worden en die kosten kunnen door de O. & O. kas, die 20 cent per man per maand mag uitgeven, niet gemaakt worden.

Zoo is de tegenkant voor dit oncomfortabele, aan spanningen onderhevige frontleven, niet gemakkelijk te vinden.

Eigen handigheid en vindingrijkheid moeten het bestaan prettiger maken. Aan een kamponghut, die je „thuis“ is voor een slordige 6 weken, kan, hoe vuil, hoe muff en stoffig ook, toch een eigen sfeer gegeven worden. Van het wankel, vaak driepootige meubilair, dat de indertijd gevluichte kampongbewoners hebben achtergelaten, kan een best zijte worden gemaakt, van een munitiekistje een kastje.

Een foto hier, een „pin-up“ daar, en het Nederlandsche gevoel voor gezelligheid is bevredigd.

De poel, die aan de stelling grenst, kan met een behoorlijke

dosis chloor tot een zwembad veranderd worden, met een veerende springruik en een trapje, zoodat je niet langs de modderige kant eruit hoeft te kruipen.

Bezig zijn is een voornaam ding en als de wacht geloopt is, de beduimelde krant gelezen, als je een tijdje gekeken hebt naar het behandelen van de schurft en zweren, waarmee de bewoners van de omliggende kampongs naar onze ziekenboeg komen, als je je plunje gewassen hebt en je geweer doorgehaald, dan klim je maar eens op het dak van de lekende hut en probeert daarboven of er niet wat gaatjes gedicht kunnen worden.

In verveling worden origineele vondsten gedaan, dat bewijzen die posten aan het front. Het leven wordt er drageelijker door. Echter niet alleen daardoor, ook, omdat de jongens langzamerhand de instelling hebben gekregen, om het den ander zoo prettig mogelijk te maken.

JAAP TER-HAAR, Mariniers-correspondent.

Van Vrouwenkamp Tjihapit naar de Kempei-Gevangenis III

Om drie uur kwam er een inspectie in onze cel. Drie Japanse officieren controleerden de orde in de wanodelijke ruimte. Ze brulden en wezen. Wij verstonden ze niet, want welke taal zij ook spreken, wij zullen ze nooit verstaan. Niemand werd dezen dag verhoord. In de mannencellen bleef het stil en bij ons zei niemand meer een woord. Het constant rechtop zitten was een straf op zichzelf. En toen de zon daalde was er geen generaal geweest.

Na den vierden slapelozen nacht volgde een opnieuw wachten op den generaal en een zeer bijzondere gebeurtenis vond plaats. Wij werden gelucht. Enfin, dat mocht wel eens. Het was iets fantastisch om tien heele minuten zoo maar in de buitenlucht te staan. De zon scheen fel en warm. De inlander die ons uitliet verwaardigde zich om zelfs een praatje met mij te maken, waarvan ik gebruik maakte om hem een lepel te vragen.

Dien middag had ik het groote genot mijn maaltijd met een lepel te mogen verorberen. En wat voor een. Hij was eenigszins krom en verroest. Het leven in de gevangenis is de eenige juiste manier om iemand, die gewoon en gewend is aan het ons zoo alledaagsche luxe bestaan, te leeren apprecieeren, wat alles was, dat voor ons zoo heel gewoon en natuurlijk leek. Een lepel, een bord, een glas of kopje, een matras, een kussen, een w.c. of mandi-emmer, om van tafelkleed, servet, bed en stoel, niet eens te spreken. Dat alles leek daar dezelfde luxe, dezelfde onbereikbaarheid als het in het bezit zijn van een privé-vliegtuig van den gemiddelden man in normale omstandigheden. De gedachte alleen, dat wij al deze dingen eens hadden en misschien, heel misschien zpu er weer eens een tijd komen, dat wij dat opnieuw weer zouden bezitten, maakte mij gelukkig en deed opnieuw beseffen, hoe betrekkelijk alles is.

Ook de generaal verscheen. Hij was in twee tellen voorbij, verwaardigde zich zelfs om zijn hoofd bij onze cel naar links te draaien, een achteloozen blik door de tralies te werpen en door te loopen. Een kleine generaal, met gemillimeterde haren, met heel kromme beenen en een bruin groen uniform met veel lintjes en een rijzweep in zijn hand. Wij zegen allen tegen den muur. „Zoo, ook dat was voorbij“. Dien dag werd ik nog verhoord ook. In een van mijn geschriften, stond nieuws. De voorname van de bron stond erbij vermeld, hetgeen een groot oponthoud gaf. „Wie is G...?“ en de bruine oogen keken mij scherp aan. Het was vrij pijnlijk, vooral toen ik eraan herinnerd werd, dat boven nog eenige electriche apparaten klaar stonden. Mijn eenige antwoord: „Als u iets verkeerd doet, wat heeft een kennis van u daarmee te maken?“ redde mij uit deze pijnlijke situatie.

Den volgenden dag kwam de zoo gevreesde vraag, waarover ik nachten en dagen had liggen puzzelen, waarmee ik Gon telkens en telkens weer doorgezaagd had. Altijd weer die vraag: als hij het zoo vraagt, moet ik dat zeggen, vraagt hij het zus, dan dit zeggen enz. En toen hij eindelijk zei: „Waar is uw dagboek, waarover u hier schrijft“, zei ik. „Dat ligt hier voor u“, duidende op een pas aangevangen nieuw dagboek, dat hij met de rest uit mijn kast had gehaald. Hij zei: „Oh ja natuurlijk“. En toen was het voorbij, zoo maar ineens voorbij. Die vreeselijke kwelling, die waanideeën, die angsten alles in een minuut weg. Een berg steenen viel van mij af. Ik was plotsel-

ling licht. De wereld, alles werd ineens een paradijs, vol zon, vol geluk. En in een vreugdevollen woordenvloed beantwoordde ik alle verdere vragen met een gullen lach. Goddank, ik kon vrij lachen. Het dagboek was veilig, waar het ook was. Daarna leek het leven lichter en alles makkelijker. Uren hingen Gon en ik soms voor de tralies. Gelukkig onze humor was er nog. Het belachelijke van den heelen toestand leek mij soms als een voorstelling van Buziau. Onze smerige kleeuren, de vuile omgeving, het heel menschelijke wilde beestenspel, dat zich bij ons afspeelde.

Soms gierden we het uit. Er waren agentjes die de grappigste en diep-treurigste afspraken wilden maken. Er waren Japaners, die geïnteresseerd door de tralies gluurden, er waren er ook die het ongeïnteresseerde gezicht trokken, dat men gewoon is te trekken bij het aanschouwen van een nuttelooze massa. Nadat eens een inlandsche agent het geleverd had mij voor te spiegelen, chocolade voor mij te koopen en toen ik verlangend de hand uitstak om deze in ontvangst te nemen, mijn hand vasthield onder het uiten van vele niet nader te omschrijven liefdesverklaringen, waagde ik het niet nader in contact te treden met deze heeren.

De hoogmoedswaaninnige was inmiddels uit onze cel verdwenen, alsmede de grootmoeder plus baby; de celdeur was plotseling opengerukt. Drie Jappen sloften snauwend binnen; rukten de oude vrouw naar buiten, vergaten eerst de baby, die luidekeels brullend opgepakt werd en in de armen van de droeve vrouw gemeten werd. De deur viel in het slot. Een auto reed weg. Alweer kreeg ons moreel een klap, want ook de welbekende liefde, die de Jappen voor kinderen hadden, bleek in de gevangenis geen rede van bestaan te hebben. Er was een nieuwe klant gekomen, een slappe nare vrouw, die den geheelen nacht en dag huilde en over zichzelf urmde, en een druk op ons allen probeerde uit te oefenen. Den moed verloren we echter niet. Mijn Menadoneesche vriendin had een korstje kaas met mij gedeeld, een heel oud hompje, dat ze al erg lang bewaard had in haar kleeuren. Ik deelde mijn stuk weer met Gon en zoo leefden wij voort. Ieder werd op zijn tijd verhoord, behalve Gon. Soms kwijnde ze heelemaal weg. Wij vertelden van ons leven, van de toekomst, die wij hoopen, van onze mannen en van een wereld, die zoo heel, heel ver af leek.

Het was op een Vrijdagmorgen, al vroeg, dat ik weer gehaald werd, om verhoord te worden. Op het oogenblik, dat mijn verhoorder binnentrad, wist ik dat er iets aan de hand was. Hij was afwezig, vergiste zich onophoudelijk. Plotseling keek hij mij aan, schudde zijn hoofd en zei: „Ik heb moeilijkheden“. Ik trok begrijpend mijn eene wenkbrauw op en toen begon hij een lang verhaal. Hij had men gelude geleend aan een vriend, alles was er door gehaald, men beschuldigde hem. Wat moest hij doen, het was zijn beste vriend. Met groote schijnheiligheid verdierpte ik mij in de moeilijkheden van mijn verhoorder en toen er twee uur verlopen waren, had ik een oplossing gegeven. Toen hij aan mijn verhoor begon, was hij wel eenigszins milder en het wilde, dat de vele proefwerkvellen dien morgen afgesloten en onderteekend werden. Toen waagde ik de vraag: „Hoe lang zal ik nog zitten?“ De oogen sloten zich eenigszins en langzaam zei hij: „Ik denk, vier

maanden, maar als het aan mij ligt, wordt het wel zes". Pang, weer een klap op het moede hoofd. Ik vroeg om medicijn voor mijn maag en een kussen voor mijn hoofd. Het kussen ging niet door, de medicijn schreef hij op.

Maar voordat ik opstond, vroeg ik hem, mij een heele groote gunst toe te staan. Dit keer trok hij de wenkbrauwen op. Ik vertelde van Gon, hoe ze daar lag, in welken toestand ze was en wat er van haar worden zou. „Wat u met mij doet is niet belangrijk. Doet u in Godsnaam iets met mijn vriendin, zij zal hier sterven, geef mij langer, maar geef haar vrij". Hij nam zijn pen en schreef haar naam en nummer op.

Dien avond heb ik heel lang naar de tralies gekeken en ik heb heel, heel sterk gedacht: „Ik zit hier minstens 4 maanden, ik vind het heelemaal niet erg, vier maanden, niet erg, dat moet ik uithouden, vier maanden niet erg, vier maanden, vier maanden." Die nacht was de eerste nacht dat ik sliep. Ik was tevreden, wist waar ik aan toe was en welgemoed begon ik de nieuwe dag. Met zon en warmte en opgewekt trok ik een ladder in mijn broek om deze op te kunnen halen en zoo tenminste iets te doen te hebben. En ziet, ineens voetstappen, ze stopten voor de cel. Een naam werd afgeroepen. Wij verstonden het niet. Deze naam was noch nooit door hem afgeroepen.

„Njonja van S.... boleh poelang" (mevrouw S. u mag naar huis) riep hij. Er ging mij een licht op. „Gon", ik rende op haar toe, „Gon, je mag er uit". Gon, die nooit verhoord was. Ze begreep het niet. Er schoot mij een gedachte door de brein. „Zou mijn verzoek van gisteren werkelijk?? Zou het heusch??", „Gon, Gon", riep ik, „eruit vlug". Ze huilde, ik viel haar om den hals, pakte snel haar boeltje in. Ze snikte: „Ik wil jou niet alleen laten". Toen draaide de inlander zich om, keek op zijn briefje en zei: „Njonja U.... djoega boleh poelang" (mevrouw U.... ook naar huis). Ik keek wezenloos voor me en zei, „tida bisa" (onmogelijk), draaide mij om en wilde net Gon verder helpen, toen de Menadoesche mij om den hals vloog, heftig zoende en riep: „Echt, echt u ook er uit". Ze keerde zich om, graaide in mijn schamele bullen en duwde mij naar de deur, die nog alsmat dicht was. Ik keek naar de zoo wel bekende tralies, „er uit?", „onmogelijk". Ik had me zoo die vier maanden op z'n minst ingedacht, er uit was een onmogelijkheid. Ik voelde een natten zoen op mijn wang. Ik werd omhelsd. Ik keek wezenloos om mij heen. De deur ging open. Gon pakte mijn arm. Ik stond buiten de cel. Ik liep vlak langs de manceellen om voor hen nog eenige berichten op te vangen. Ik hoorde iets van een adres en dan een verhaal over een groene of een gele ruiten jurk om zoo of zoo laat langs de poort. Ik nam alles in mij op, besefte alles en wist toch niet, dat ik leefde. Voortgestuwd door een onmerkbaar kracht die niet ikzelf was. Gon en ik kwamen bij de agenten-tafel. Ik kreeg mijn 55 cent en de koffer terug. Gon ontving haar geld. Het duurde mij ineens te lang. Weer die lange gang en plotseling zag ik de poort, die open stond, daarachter de straat en boomen en rijtuigjes en menschen. Vrije menschen. Ik pakte Gon, „er uit" zei ik, „zie je het, boomen, vrijheid, lucht, leven". Ik deed een groote stap en daar greep een man mij bij mijn oor. „Oh nee," klonk een stem, „nog niet". „U krijgt eerst nog een verhoor door Japanners". Ik kromp ineens, weer een verhoor, het was dus toch nog niet tensende? Nee, nog niet. Langeslagen liepen Gon en ik achter den inlander aan. In een gang werden wij op den vloer gezet. Op een deur hing een bordje waarop een Japansche naam stond. Dat was de deur waarachter de Groothed zat, dat was de deur waar wij nog in moesten om ons laatste oordeel te hooren vellen. Daarna zouden wij vrij zijn, of...? Met deze vraag voor oogen wachtten wij. Er ging een uur voorbij en twee en drie en vier. Japansche en inlandsche autoriteiten liepen af en aan. Vanuit andere gevangnissen werden personen aangebracht en naast ons gezet. Hier bleek het middelpunt, hier zat de godheid die beschikken zou. Ook ons uur van beslissing naderde. Wat zou het worden, weer een cel in? Een electriche behandeling? Een andere pijniging? Was alles nog niet genoeg geweest? Of, kwam misschien de vrijheid? Wij werden met de minuut nerveuzer. Wij, als vreemden bij elkaar, werden weer één, de angst trok een net om ons heen, waarin wij tezamen nauwer tot elkander getrokken werden. In die enkele uren wisten wij meer van elkaar, dan men in een normaal leven ooit van de menschen te weten krijgt. Het

Dr. A. Zimmerman van het Nederlandsche Roode Kruis te Batavia aan het werk.

was, als een groote dierbare familie. Wij kenden elkander al jaren. Geen van ons zou deze uren ooit vergeten en toen de deur eindelijk met een slag gesloten werd achter de eerste lotgenoot, was het alsof een stukje weggerukt was uit ons. Hij bleef lang achter de deur. Te lang. Een zucht van verlichting ging door ons heen, toen hij terugkwam, opgelucht alsof kilo's steen van hem afgevallen waren. Hij kreeg geen kans te vertellen, hij knikte alleen. Hij was vrij. Vrij? Och hij moest gaan naar zijn eigen kamp, met grotere, ruimere afmetingen dan een cel. In oorlogstijden als deze in Indië, noemden wij dat vrij en wij achtergebleven wenschten ons al in deze z.g. vrijheid. En zoo kwamen ook de anderen aan de beurt. Er was slechts één die niet terugkwam. Deze was door een andere deur gegaan naar een oord, waar hij zeker verre van vrij was. Er waren nog enkelen over, waaronder Gon en ik. Wij zaten dicht tegen elkaar aan, alsof het voelen van elkanders arm een steun gaf. Wij praatten en hadden interesse in elkanders nood, dat gaf moed. Toen werd Gon geroepen. Een laatste handdruk, een meelevend knipoog en ze verween in het hol van den leeuw. Het leek uren, voordat de deur zich ontsloot. Ze had een bosje op de wangen toen ze terugkwam. Ze keek blij en gaf mij te kennen, dat ze buiten op mij wachten zou. En toen de deur zich weer sloot, was het achter mijn rug. Ik zag een lange tafel, waarachter drie Japanners zaten. Aan den zijkant zat een Inlandsche tolk. Voor de tafel stond een stoel, waarin ik mij binnen enkele seconden geplaatst zag.

Toen ik zat, verschenen twee Japansche schildwachten die achter mij post vatten. Op tafel, voor den middelsten Japanner, lag mijn dossier papieren plus mijn brieven en andere paperassen. Met grootst belangrijk gebaar opende hij het dossier. Hij brulde iets tegen mij. Een Japanner praat nooit, hij brult slechts. Ik keek den tolk aan. In het Maleisch zei hij: „Uw naam?" Daar begon het weer. Mijn naam, mijn ouders enz. Ik somde de heele zaak op. Daarna brulde de Japanner en vertaalde de tolk: „Weet u goed waarvoor u zit? Weet u dat u Nippon bedrogen hebt? Weet u, dat u het nooit meer doen zult?" Ik knikte, antwoordde. En ineens vroeg hij: „Waar zit uw man?" Weer wat anders. Ik haalde de schouders op. „Mijn man? Geen idee". Ik wist het, maar zou het nooit zeggen. Het gezicht van den Japanner vergraude. Hij brulde heel hard en de tolk kreeg geen kans voor vertaling en voordat ik het wist, was ik bij mijn schouders gegrepen door de schildwachten en werd de kant van de andere deur uitgetrokken. Als een bliksemflits schoot het plotseling door mij heen: „Hij denkt dat Wim mijn man is". En dus riep ik tegen den tolk: „Ik gooide het briefje niet naar mijn man maar naar een kennis". De tolk zei iets tegen den Japanner. Een order, ik zat weer. De oogen van den Japanner werden spleetjes. De twee Japanners, die links en rechts van hem zaten, keken en zwegen zoolang ik er was. Het waren mindere goden dan de godheid voor mij, die vroeg: „Een kennis, ha hall!" Toen kwam er een grijs over zijn gezicht en op zachten ton zei hij: „Was u verliefd op dien kennis?" Ik had de ontkenning al op mijn lippen, toen ik plotseling den glans in zijn oogen zag. Een verlangenden glans. Ik zag den blik van iemand, die kinderlijk

hongerde naar een antwoord, dat hij zich alleen denken kon, nl. een briefje gooien naar een gevangenkamp, waar een kennis zat, een kennis waar ik alleen op verliefd kon zijn, in zijn domme sensatie-oogen. En als door een ingeving werd ik een geraffineerde toneelspeelster. Ik keek blozend voor mij en knikte verlegen. Dat was de redding. Een groote breede grijns verscheen op zijn gelaat, de oogen lachten begrijpend, de godheid werd een heele kleine jongen, die dacht te begrijpen wat alleen zijn kinderlijke geest vatten kon. Hij lachte en lachte en toen ik buiten stond lachte hij waarschijnlijk nog. Met de belofte, dat ik voor ieder ander vergrijp, hoe klein ook, min-

stens een jaar krijgen zou, stond ik buiten. Met Gon naast mij. Wij stapten in een karretje. Wij hapten naar lucht. Wij reden door de straten van Bandoeng naar het kamp. Het kamp, dat nu grootter, ruimer leek dan ooit. Ingericht en uitgevonden als beschermingskamp voor vrouwen. Wij dachten alleen aan onze vrijheid. En met de cel en de doorstane moeilijkheden achter ons, leek het leven in een concentratiekamp met 11.050 vrouwen en kinderen ons een dorado. Er waren boomen, die je zoo maar voluit kon zien, er was groen, het leek een paradijs. Een ongekende vreugde overviel ons, want alleen een mens, dat gevangen heeft gezeten weet wat vrijheid zeggen wil.

Journalistiek leven in Curaçao

Een merkwaardig boek is verschenen. En het is geschreven door een merkwaardig man. Het boek heet „Journalistiek Leven in Curaçao”. De man: Doctor Johan Hartog.

Eerst die man. Doctor theologiae. Gepromoveerd in de Godgeleerdheid aan de Universiteit van Londen. Uit rechtzinnig protestantsche familie. Werd Roomsch-Katholiek. Reiske véél. De Balkan. Rusland. En het Belooft Land („the much promised land” schreef — geestig en sarcastisch — onlangs „Tinie”). Zoo vergaarde Hartog zijn wijsheid. Aan vele universiteiten (later ook de Pauselijke van Rome), in vele landen en milieus. Met die wetenschappelijke en wereldwijsheid spoelde hij, ná Juni 1940, aan op Curaçao. Een zéér vreemde eend in die subtropische bijt. Het was wijsheid van den Kerkvorst van dit kleinste deel des Rijks — Monseigneur Petrus Innocentius Verriet, den bisschop — dat hij Hartog de leiding gaf van het Missie-orgaan, het algemeene nieuwsblad Amigoe di Curaçao, dat eenige malen per week verscheen. Hartog maakte er een dagblad van. Een heel merkwaardig, heel pittig, heel persoonlijk dagblad, trillend van leven, soms veel te wijs voor een dagblad, soms veel te dwaas, maar altijd pittig en de moeite waard. Soms ging de wijsheid van hoofdartikelen en beschouwingen hoog uit boven dagbladpeil. Soms daalde Hartog naar het peil van de dorpsgemeenschap en spotte op dát peil dat de spaanders er af vlogen. Menig hoogmogend heer — uit olie of ambtenaarderij — had alle reden zich blauw-en-groen te ergeren aan de snakigheden van Amigoe's hoofdredacteur, die in archaïstisch Nederlandsch zijn slachtoffer tot op het hemd ontkleeden kon om het, naakt en openlijk, te kijk stellen. Er waren slechts enkelen die wijs genoeg waren om, in zelfspot, erom te kunnen lachen. De onwijze kleintjes — overgroote meerderheid van de Caraïbische tropenadel — maakten zich moorddadig kwaad. Maar — zooals gezegd — er was ook wijsheid in Hartog's pen. Christelijk mededoogen. Voor die kleine burgermansmaatschappij „heer”lijke hoffelijkheid. Zoo werd die krant, door dezen Hartog, wat bijzonders. In dorpsche gemeenschappen wordt' uitzonderlijkheid verafschuwd. Zoo gaat Doctor Johannus in November terugkeeren naar zijn geliefde Europa. Er komt een nieuwe man bij de oude Amigoe. Maar de Hartogiaansche periode zal dan voorgoed voorbij zijn; wie die homo novus ook zij. Dat is zeker.

* * *

Des doctors historische zin paarde zich aan zijn — zoo dikwijls gebleken — liefde voor de journalistiek. Als voorzitter van de kleine Curaçaosche Persvereniging, die samenkwam — twaalf krantenmannen in totaal — boven den winkel van Isaac Bloch, den redacteur van het aloude „Boletin Commercial”, gaf hij daarvan in enkele magistrale inleidingen blijk. Maar de apotheose is dit boek, dat een onderwerp heeft, dat nog nimmer behandeld is: het krantenleven op dit kleine

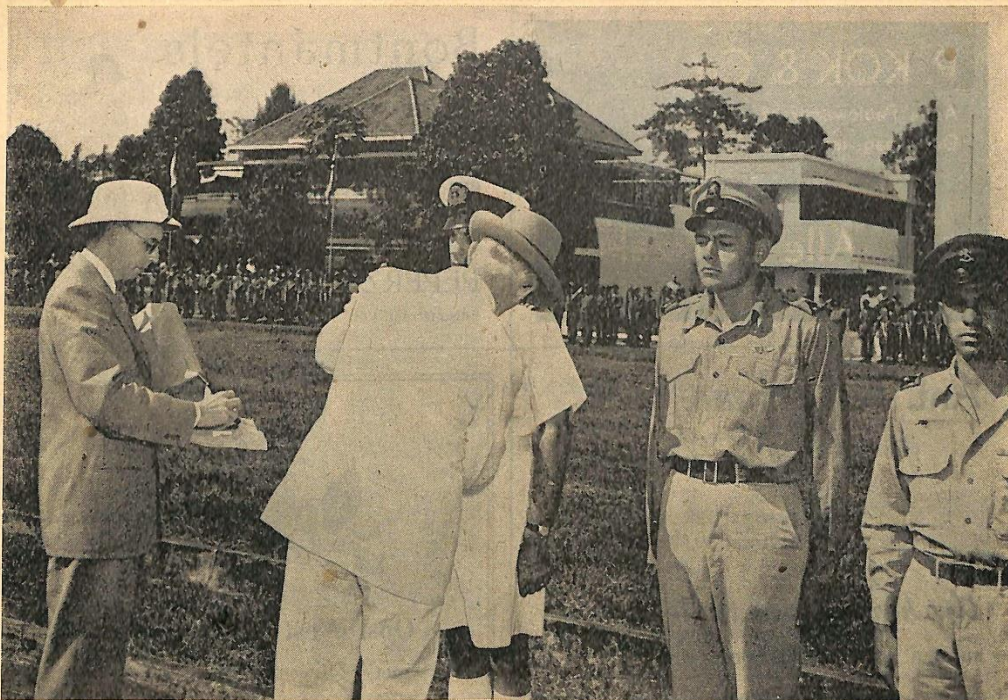
eilandje met de kleine eilandjes rondom. Eilandjes die zeer lief zijn aan wie er ooit waren. Een merkwaardig, boeiend stukje wereld. Opgewonden ook. Met zijn drukke problematiek, repliek in duedecimo van de groote wereld. De schrijver zegt het zelf in zijn inleiding: „een proeve te leveren, een geschiedbeschrijving te geven van de pers in Curaçao is geen eenvoudige taak”. Zeker niet omdat den schrijver nauwelijks eenig geordend materiaal ten dienste stond. En dat terwijl Curaçao's oudste krant, die op het Bovenwindsche eiland Sint Eustatius verscheen, de „St. Eustatius Gazette” in 1790 het Caraïbische daglicht zag. En dat terwijl Hartog niet minder dan 255 Curaçaosche periodieken noteert! Zeer minimale en zeer dwaze blaadjes zijn daarbij. Eén dat op een miniatuurvelletje papier uit een kinderletterdoos werd gezet, zelfs. De schrijver laat *njets* onvermeld. Geen vereenigingsblaadje. En geen krant die het minder dan een week uithield. Veelalig is het internationalistisch-geaarde Curaçao. Het geringste aantal der bladen verscheen in het Nederlandsch, het grootste aantal in het Spaansch, maar Papiamentu, Engelsch en (zeldzaam) Fransch kwamen er ook bij te pas. Maar de beste bladen die ooit in Curaçao verschenen, zijn de Nederlandsche dagbladen en periodieken van vandaag-den-dag. „Amigoe di Curaçao” en „Beurs en Nieuwsberichten” zijn aardige kleine, wel-geïnfomeerde en pittige krantjes van vier ruime pagina's per dag.

* * *

Hartog bepaalt den aard van deze kranten heel aardig en eerlijk: „de internationale gebeurtenissen worden in de Curaçaosche bladen gecommenteraard, maar de aanleg van een roeleering krijgt soms ook een groot artikel. Bij gebrek aan tijdschriften worden daarnaast vaak artikelen opgenomen in de dagbladers, die hiervoor in Nederland nimmer worden aanvaard, omdat zij in een tijdschrift thuis behooren. Hierdoor wordt een Curaçaosche krant een samenpakking, welker waarde men eigenlijk slechts leert apprecieeren naarmate men langer in Curaçao woonachtig is”.

De Curaçaosche couranten vormen een wereldje in het klein, zooals de geheele maatschappij in Curaçao in verkleinden vorm terug te vinden is, van de Staatkundige tot en met de dagelijksche dingen. „Deze kleine omvang”, schrijft Hartog, „heeft nog een ander gevolg, namelijk dat hier het gerucht, reeds sterk in de tropen van het zooveel grootere Oost-Indië, op de golven van de Passaat elk willekeurig nieuwtje of bericht eerder onder het publiek verspreid dan dit door middel van de Pers of zelfs van de radio te doen zou zijn. Men heeft hiervoor de naam „het Curaçaosch geheim” bedacht, waarmede aangeduid worden zaken, die om een of andere reden niet of nog niet langs de wegen der gewone publiciteit, Pers of radio bekend gemaakt, maar welke toch algemeen bekend zijn”.

Dit ten bewijze van den Dorpschen, internen geest van

Op 6 Juni 1946 had te Batavia een plechtigheid plaats, waarbij zeven Nederlandsche militairen en een marine-officier onderscheiden werden met de Amerikaanse bronzen Ster van verdienste voor heldhaftig gedrag op Nieuw-Guinea, Mr. Walter A. Foote, de Amerikaanse Consul-generaal te Batavia, decoréert luit. t/z. W. N. van der Veur. Bij de plechtigheid waren o.m. aanwezig maj. gen. Mansergh, Dr. H. J. v. Mook, vice-admiraal Pinke en andere autoriteiten.

Curaçao dat door zijn ligging en zijn olieraffinaderijen anderzijds zeer internationaal, cosmopolitisch, modern is geaard. Curaçao is niet saai. Het is in voortdurend contact met de wijde wereld. Maar intern is het een dorpsgemeenschap. Vaak heel gezellig. Soms charmant. Soms venijnig als een valsche kat, die door een schooljongen wordt getreiterd. Vooral de „Hollandsche“ gemeenschap is — wonderlijkerwijs, wanneer men haar samenstelling niet kent, dorpsch en kat-achtig. En van dit alles draagt de plaatselijke (de dikwijls zéér plaatselijke) pers het kenmerk.

* * *

Dr. Joh. Hartog's boek is driehonderd en vijftig pagina's dik. Hier kan daaraan niet anders dan terloopsch aandacht aan worden gewijd. Aandacht, die tevens aanbeveling wil zijn. Het is een werk van betekenis. Over Curaçao. En over de pers. Voor menschen die zich voor onze West interesseeren. En voor hen die belangstellen in de pers en haar historische en actuele uitingen en uitingsmiddelen.

Merkwaardige en dikwijls zeldzame illustraties verhoogen de bekoring en de belangrijkheid van dit werk van een der oorspronkelijkste geesten, die ooit in Curaçao hebben vertoefd en die er ooit zullen vertoeven.

De man gaat heen — tot schade van Curaçao. Zijn boek blijft — tot Curaçao's voordeel.

EL.

KANTOOR VERSLUIS

zegt U alles omtrent Uw huis

Soerabaia en Malang
Emmapark 5, Soerabaia

Batavia en Bandoeng
Javaweg 100, Batavia C.

VOOR ONMIDDELLIJKE UITZENDING NAAR INDIE
zoekt de Stichting „Nederland helpt Indië“ voor haar
vertegenwoordiging in Batavia een

GEROUTINEERDE SECRETARESSE

vereischen: zeer vlot steno en foutloos typen, grondige kennis van de Engelsche en Maleische taal absoluut vereischt. Dienstverband minstens 1 jaar.
Aanmelden: Alg. Secretariaat „Ned. helpt Indië“, Laan Copes van Cattenburch 44, Den Haag.

Engageert voor Uw Voorstellingen, Feesten, Partijen, het

„Musica Cabaret“ van „MARTIN RIJKEN“
Uitsluitend prominente Ned. artisten en musici
Verstrekt U vrijblijvend alle gewenschte inlichtingen

MARTIN RIJKEN

Artiest en Ondernemer, Mathenesserlaan 430 b
ROTTERDAM (West) Telefoon 30126 (K 1800)

Programma's in iedere prijs en genre

P. KOK & Co.

Anna Paulownastraat no. 18
Den Haag, telef. 333870-1-2

verrichten

Alle Bankzaken

Safe inrichting - Assurantiën

Bontmantels

Veulen, Kalf, Persianer,
Mol, Persianer-Patte,
Lapin, 1946 Chevette

Ook groote sorteering
in $\frac{3}{4}$ Mantels

Zilvervossen - Martercolliers

Zomerprijzen

PEPERZAK beheerscht 't vak
Edisonstraat 126, Tel. 336665, Den Haag

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138, Amsterdam-C.
Diezerstraat 39, Zwolle.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

De cursus

voor mannen en vrouwen met durf- en doorzettingsvermogen per maand f 6,—

Hogere Alg. Ontwikkeling

104 lessen in: geschiedenis, kunstgeschiedenis, literatuur, sociologie, economie, Godsdiensten, mythologie, muziekgeschiedenis, rechtskennis, wijsbegeerte, psychologie, rhetorica, staatsinrichting.

EEN CURSUS
VAN BESCHAVING

Vraagt
prospectus

O.W. 11

USCULWEE 30
DEN HAAG
Tel. 773224
No 6 v.w. tel. 181223

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

Tijdschriften voor Indië

Het hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw Indië- en Rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur. Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Rode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adressering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

ER IS
MAAR
EÉN

Klokken-Dokter

Telefoon
2 nummers

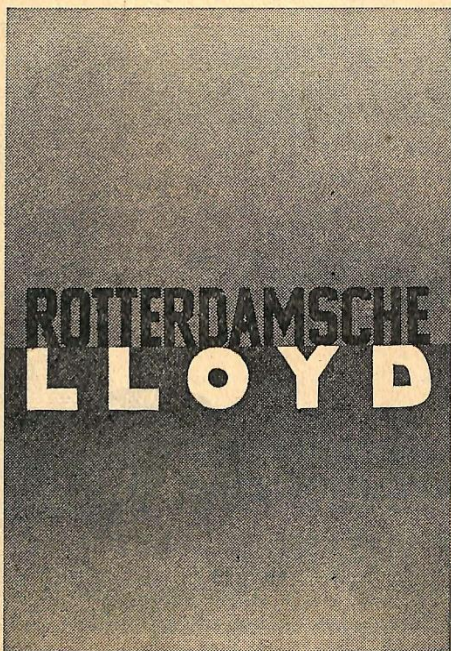
33.38.69
33.79.26

in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129
met de grootste reparatie-*in*tichting
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, sloopjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELLEN VOORRADIG

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begrafenis
Transport
Crematie**

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

193 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

Hoofdkantoor: Amsterdam - 70 kantoren in Nederland

ALLE BANK-, EFFECTEN-
en ASSURANTIEZAKEN

Unox

fijnste
vleeschwaren

MA 0365

NEDERL. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ

„OCEAAN”, N.V.

Directie: Prins Hendrikkade 159,
AMSTERDAM

HOLLAND

OOST-INDIË

Vice versa

VOOR POSTZEGELS
ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag
Lange Poten 7a
Telefoon 113853

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag
TAVERNE - RESTAURANT
alwaar de keuken op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd